

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО ДО РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

METHODOLOGICAL BASES OF TRAINING FUTURE PRESCHOOL TEACHERS FOR THE DEVELOPMENT OF EMOTIONAL INTELLIGENCE OF SENIOR PRESCHOOLERS

Стаття присвячена проблемі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку емоційного інтелекту дітей старшого дошкільного віку. Схарактеризовано основні методологічні засади проблеми професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО до розвитку емоційного інтелекту старших дошкільників.

Визначено базові наукові підходи до підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти (особистісно-зорієнтований, аксіологічний, діяльнісний, рефлексивний, компетентнісний, технологічний). Доведено, що підготовка майбутніх вихователів ЗДО до розвитку емоційного інтелекту дітей старшого дошкільного віку можлива лише за спеціально організованих умов інтеракції вчителя та здобувача освіти (суб'єкт-суб'єктна взаємодія).

У статті відзначено, що особистісно-зорієнтований підхід сприяє самоусвідомленню та самореалізації здобувачів спеціальності «Дошкільна освіта», розкриттю їхньої емоційно-чуттєвої сфери, стимулює розвиток здобувача вищої освіти як особистості та професіонала. Реалізація аксіологічного підходу у професійній підготовці майбутніх вихователів ЗДО надає можливість здобувачам освіти сприймати Дитину та дитинство як найвищу цінність, усвідомити власні життєві цінності та цінності дошкільників. Використання компетентнісного підходу формує у майбутніх вихователів розуміння важливості професійної діяльності та необхідність розвитку емоційного інтелекту у старших дошкільників. У контексті діяльнісного підходу здобувачі вищої освіти можуть використовувати отриману теорію під час різних видів практики. У межах рефлексивного підходу майбутні вихователі ЗДО усвідомлюють власні емоції, проявляють емпатію та формують об'єктивні оцінки своєї діяльності. Технологічний підхід в умовах підготовки майбутніх вихователів ЗДО до розвитку емоційного інтелекту дітей старшого дошкільного віку зумовлений упровадженням наступних технологій: кейс-технологій; тренінгових технологій та інтерактивних технологій; мотивує здобувачів освіти приймати раціональні рішення та робити об'єктивні висновки; формує почуття самостійності; створює умови для саморозвитку.

Ключові слова: майбутні вихователі, підготовка майбутніх вихователів, особистісно-зорієнтований, аксіологічний, діяльнісний, рефлексивний, компетентнісний, технологічний підходи.

The article is devoted to the problem of preparing future preschool teachers for the development of emotional intelligence of senior preschool children. The main methodological principles of the problem of professional training of future preschool teachers for the development of emotional intelligence of senior preschoolers are characterized.

The basic scientific approaches to the training of future specialists in preschool education (personality-oriented, axiological, activity, reflective, competence, technological) are determined.

It is proved that the training of future preschool teachers for the development of emotional intelligence of senior preschool children is possible only under specially organized conditions of interaction between the teacher and the student (subject-subject interaction).

The article notes that the personality-oriented approach promotes self-awareness and self-realization of applicants for the specialty "Preschool Education", disclosure of their emotional and sensory sphere, stimulates the development of a higher education applicant as a person and a professional. The implementation of the axiological approach in the professional training of future preschool teachers enables students to perceive the child and childhood as the highest value, to realize their own life values and the values of preschoolers. The use of a competency-based approach forms in future educators an understanding of the importance of professional activity and the need to develop emotional intelligence in older preschoolers. In the context of the activity-based approach, higher education students can use the theory they have learned in various types of practice. Within the context of the reflective approach, future educators of preschool education realize their own emotions, show empathy and form objective assessments of their activities. The technological approach in the preparation of future preschool teachers for the development of emotional intelligence of senior preschool children is conditioned by the introduction of the following technologies: case technologies; training technologies and interactive technologies; motivates students to make rational decisions and draw objective conclusions; fosters a sense of independence; creates conditions for self-development.

Key words: future educators, training of future educators, personality-oriented, axiological, activity-based, reflective, competence-based, technological approaches.

УДК 373.2:159.942

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/60.17>

Борисенко К.Ю.,

асистент кафедри дошкільної

та початкової освіти

Державного закладу

«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Постановка проблеми у загальному вигляді.

На сучасному етапі розвитку освіти, що перебуває під впливом негативних наслідків складної соціально-політичної ситуації, повномасштабної воєнної агресії РФ, відбуваються перманентні зміни та

удосконалення змісту підготовки майбутніх фахівців. Нові виклики актуалізують проблему модернізації вищої освіти, що має базуватись на засадах аксіологічної парадигми, бути спрямованою на розвиток та повоєнне відновлення держави.

Особливої уваги потребує сьогодні проблема професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (ЗДО), що має тримати фокус на ефективне виховання дітей, розвиток у них резильєнтності та емоційного інтелекту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема професійної та фахової підготовки вихователів ЗДО ґрунтовно досліджена у роботах Л. Артемової, С. Бадер, Г. Беленької, О. Богініч, А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Жаровцевої, Л. Зайцевої, Л. Зданевич, О. Листопад, І. Рогальської-Яблонської, Т. Степанової, Т. Танько та ін. Проблему підготовки майбутніх вихователів ЗДО до роботи з дітьми в аспекті розвитку у них емоцій, почуттів, рефлексивних конструктів досліджують: С. Бадер, О. Войтович, Ю. Косенко, В. Кошель, Н. Трофаїла.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Як бачимо, проблема підготовки майбутніх вихователів ЗДО до розвитку емоційного інтелекту дошкільників все ще залишається малодослідженою, також потребують обґрунтування методологічні основи означеної проблеми для її успішного подальшого вирішення.

Мета статті. Дослідження й характеристика методологічних засад проблеми професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО до розвитку емоційного інтелекту старших дошкільників.

Виклад основного матеріалу. Перш за все, зупинимось на визначенні сутності категорій «методологія» та «методологія науки». Методологія, безпосередньо, є універсальним інструментом наукового пізнання певного явища, «організовує», «регулює», «визначає», «спрямовує» логіку дослідницького задуму, що призводить як до розширення наукових уявлень, так і до вдосконалення практики «перетворення» об'єкта дослідницької уваги, а також окреслює вектори інтерпретації отриманих результатів. (В. Антонюк, С. Вітвицька, А. Герасимчук, Л. Полонський та ін.)

У науковій літературі подано велику кількість визначень змісту методології, так категорію «методологія» визначають як сукупність прийомів дослідження, що застосовується у конкретній науці або як вчення про методи наукового пізнання і перетворення світу [1, с. 268].

Низка дослідників розглядає методологічний підхід як загальнонаукову категорію, де розрізняють такі значення: принцип; вихідна позиція; базове положення або переконання, що становить основу дослідницького задуму, за яким відбувається вивчення об'єкта (предмета) дослідження [2; 3].

У розумінні С. Мочерного, методологія – це система різноманітних методів, засобів і прийомів наукового пізнання, передусім принципів, законів, та категорій та наука про систему [4].

Дослідники В. Буряк, С. Гончаренко, Н. Ничкало, В. Рибалка, В. Староста, В. Лозова

наголошують на визначенні «методології» як на вченні про принципи, форми, методи та процедури пізнання і перетворення педагогічної дійсності.

Таким чином, **методологія** у нашому дослідженні розуміється як **категорія, яка базується на процесі пізнання та світогляді, що включає в себе сукупність засобів, прийомів, методів, які використовують під час наукового дослідження для досягнення бажаного результату.**

Тому вкрай актуальним завданням є висвітлення проблеми підготовки майбутніх вихователів ЗДО до розвитку емоційного інтелекту старших дошкільників крізь призму декількох наукових підходів, які використовуватимуться комплексно та взаємодоповнюють одне одного. Адже, у межах одного підходу неможливо вирішити проблему підготовки майбутніх вихователів ЗДО до розвитку емоційного інтелекту дітей старшого дошкільного віку. У своєму дослідженні ми ґрунтуємось на таких наукових підходах: **особистісно-зорієнтований, аксіологічний, діяльнісний, рефлексивний, компетентнісний, технологічний.**

Зупинимось на кожному з них більш детально. Так, **особистісно-зорієнтований підхід** (Ф. Лерш, А. Маслоу, В. Рибалка, Г. Костюк, В. Кремень, В. Моляко, В. Сухомлинський, І. Якиманська) є одним з провідних, оскільки освітній процес вишу, що базується на його засадах, апріорі націлений на потреби особистості здобувача, його унікальність та неповторність. Особистісно-зорієнтована освіта прийшла на зміну знаннєвій парадигмі, коди на перше місце висувався саме сформований у здобувача комплекс знань у відповідній галузі.

О. Савченко зазначає, що особистісно-зорієнтоване навчання спрямоване на взаємний і плідний розвиток особистості як педагога, так і його вихованців на основі рівності у спілкуванні, партнерстві та спільній діяльності, формування базових та соціально-моральних якостей. Щодо вищої освіти, цей підхід вкрай актуальний, адже майбутній вихователь ЗДО має бути також націлений на унікальність та неповторність особистості дошкільника [5, с. 626–627].

С. Вітвицька наголошує, що вдосконалення процесу формування і розвитку особистості нерозривно пов'язане з особистісно-орієнтованим підходом. На думку дослідниці, саме цей підхід зробить освітній процес гуманнішим, наповнить його високими морально-духовними переживаннями, утвердить взаємини справедливості і поваги, максимально розкриє потенційні можливості особистості та стимулює її до особистісного розвитку, реалізації Я – концепції [6].

Вважаємо, що використання особистісно-зорієнтованого підходу у професійній підготовці майбутнього вихователя дозволить здобувачеві:

– краще зрозуміти себе, свої інтереси, емоційно-почуттєву сферу (адже у межах

особистісно-зорієнтованого підходу викладач і здобувач освіти працюють в єдиному емоційно-чуттєвому діапазоні, який запобігає психологічному напруженню);

– усвідомити власні цінності, активно рефлексувати з приводу ціннісних пріоритетів іншого, а значить, відповідно вибудовувати комунікацію з ним (у тому числі емоцій та почуттів інших суб'єктів освітнього процесу);

– проявити власну індивідуальність, активність та ініціативність в освітньому процесі, що стимулює особистий та професійний розвиток.

Отже, уявити сучасну освіту без звернення до ціннісного світу особистості та її потреб – неможливо. Особистісно-зорієнтований підхід забезпечує розвиток та самореалізацію особистості; задовольняє освітні і духовно-культурні потреби здобувача; допомагає усвідомити власне «Я» та значущість внутрішнього світу особистості. Саме завдяки обраному підходу освітній процес ЗВО направлений на допомогу здобувачу вищої освіти: усвідомити сутність обраної професії, цілі, зміст і функції професійної діяльності, можливі індивідуальні стратегії виконання професійних обов'язків, специфіку професійної майстерності та шляхи оволодіння нею, прийоми творчої адаптації до змісту та структури професійної діяльності.

Аксіологічний (ціннісний) підхід (М. Рокич (M. Rokeach), І. Кант (I. Kant), Т. Антоненко, С. Бадер, І. Бех, В. Лаппо, В. Огнев'юк, О. Сухомлинська, Н. Ткачова та ін.) націлений на побудову освітнього процесу на засадах цінностей різних векторів: особистісних, професійних, загальнолюдських. Традиційно прийнято вважати, що аксіологічний підхід розкриває той спектр цінностей, що має бути сформований у майбутнього вихователя, натомість, у своєму дослідженні ми спираємось на ціннісно-смыслову парадигму в освіті (С. Бадер, Ю. Пелех), згідно якої здобувач вищої освіти априорі вже має власну систему сформованих цінностей та смислів, на що варто спиратися. З іншого боку, освітнє середовище ЗВО має надати майбутньому фахівцеві вибір для розкриття власного потенціалу та індивідуалізації, але такий вибір має спрямовувати його на різний спектр цінностей, що пред'являє ЗВО.

Ми погоджуємось з точкою зору Г. Цветкової, яка під поняттям «аксіологічний підхід» розуміє спрямованість креативного освітнього простору ЗВО, освітніх ідеалів на ціннісно-смыслову сферу, на провідні положення педагогічної аксіології, фундаментальними поняттями якої є цінність, значущість, ідеал [7].

Очевидно, внутрішній потенціал майбутнього вихователя ЗВО – ієрархічно організована система схвалених морально-професійних цінностей, ціннісних відносин, внутрішньої професійної принципової позиції, ціннісної поведінки. Саме на

основі представленої ціннісної системи формується самооцінка майбутнього педагога як результат роботи з привласнення моральних цінностей, що приносить насолоду і почуття задоволення від досягнення нового якісного виміру особистості, нової сходинки розвитку [7].

Тобто, нову грань у розумінні самовдосконалення відкриває аксіологічний підхід, у центрі якого лежить концепція взаємозалежного, взаємодіючого світу.

Ураховуючи проблему підготовки майбутнього вихователя ЗДО до розвитку емоційного інтелекту дошкільників, аксіологічний підхід надає можливості:

– визнати Дитину, її унікальність та неповторність як найвищу цінність;

– розкрити взаємозв'язок емоційної та ціннісно-смыслові сфер особистості дошкільника;

– спрямувати вихователя ЗДО на формування у нього умінь та навичок побудови ефективної комунікації між дітьми дошкільного віку на основі сформованих цінностей тощо;

– стимулювати прагнення майбутнього фахівця до постійного саморозвитку та самовдосконалення, у тому числі власної емоційної сфери.

Компетентнісний підхід (Г. Беленька, Н. Бібік, І. Жадленко, І. Коновальчук, О. Овчарук, Т. Олійник, С. Сисоєва, Ю. Рибалко) передбачає орієнтацію процесу підготовки майбутнього педагога на формування професійної компетентності як інтегрованої характеристики, яка визначає здатність вирішувати професійні завдання, що виникають у реальних ситуаціях професійно-педагогічної діяльності, з використанням знань, досвіду, цінностей і нахилів особистості.

Варто окремо зупинитись на сутності дефініції «компетентність». Так, за твердженням О. Пометун компетентність – це спеціально структуровані (організовані) набори знань, умінь, навичок, спроможностей і ставлень, що дають змогу майбутньому фахівцю визначити, тобто ідентифікувати, і вирішувати незалежно від контексту проблеми, що є характерними для певного напрямку професійної діяльності [8].

У дослідженні І. Соколової компетентність розглядається як оціночна категорія, яка характеризує людину як суб'єкта спеціалізованої діяльності в системі суспільної праці, що має досвід у певній сфері; відрізняється відповідальністю за досягнуті результати, є здатною вчитися на помилках [9, с. 42–43].

Нам імпонує думка Дж. Равена щодо поняття «компетентність», автор зауважує, що ця категорія включає в себе численні компоненти, які є незалежними один від одного, також можемо поділити компоненти умовно на дві підгрупи: складові когнітивної та емоційної сфери [10].

О. Савченко дотримується схожої думки, за твердженням дослідниці, компетентність – це інтегрована здатність особистості, набута у процесі навчання і охоплює: знання, уміння, навички, досвід, цінності та ставлення, які можуть цілісно реалізуватися на практиці, тому компетентність не може бути зведена лише до фактичних знань [11].

Таким чином, **компетентність** у нашому розумінні – *комплексне поняття, яке варто розуміти як здатність особистості, яка базується на знаннях (тобто когнітивній складовій), на життєвому досвіді, системі цінностей та емоціях, та яку можна вдало реалізувати у будь-яких побутових та професійних ситуаціях.*

Натомість, важливим є не зводити весь освітній процес виключно до формування тих компетентностей, які прописані в Стандарті вищої освіти, а розуміти, що формування необхідних компетентностей буде відбуватись природньо, якщо у здобувача сформується відповідні цінності, де пріоритетною є Дитина, та її унікальність, дитинство як феномен.

Нам імпонує думка І. Жадленко, яка наголошує на пріоритетній ідеї компетентнісного підходу та компетентнісно-орієнтованій освіті, що спрямована на формування в майбутніх фахівців дошкільної освіти не тільки потужної знаннєвої бази дослідницького і практико орієнтованого характеру, а й забезпечення органічного поєднання розвитку моральної особистості й моральної індивідуальності [12].

Н. Бібік наголошує на тому, що компетентнісний підхід ґрунтується на переорієнтації з освітнього процесу на його безпосередній результат в діяльнісному вимірі, забезпечує спроможності майбутнього фахівця відповідати новим запитам ринку, мати відповідний потенціал для практичного розв'язання життєвих проблем, пошуку свого «професійного Я» [13].

У свою чергу, Т. Олійник вважає, що компетентнісний підхід тісно пов'язаний з особистісно-орієнтованим та діяльнісним підходами до навчання та потребує переосмислення змісту освіти (перехід від об'єктивного до суб'єктивного підходу) [14, с. 69–71].

Г. Беленька, розглядаючи фахову підготовку майбутніх вихователів ЗДО в руслі компетентнісного підходу, вважає за необхідне сформувати в них певні професійні якості. На думку дослідниці, до них належать такі якості, що дають особистості можливість вільно, впевнено й толерантно діяти залежно від наявної необхідності та потреб навколишнього життя [15, с. 30]. Авторка наголошує на таких якостях як емпатія, вимогливість, любов до дітей, комунікабельність, оптимізм, наполегливість, доброта, щирість тощо. [16, с. 36]. Звісно, що комплекс означених якостей майбутнього фахівця

сприятиме більш ефективному розвитку емоційного інтелекту дітей дошкільного віку.

Отже, підготовка майбутніх вихователів ЗДО до розвитку емоційного інтелекту дітей старшого дошкільного віку неможливе без урахування компетентнісного підходу, що передбачає ціннісне ставлення до професійної діяльності та особистісного зростання з одного боку, з іншого – усвідомлення Дитини та дитинства як цінності, а, отже, необхідності розвитку в них емоційного інтелекту.

Уважаємо наголосити на доцільності впровадження **діяльнісного підходу** (І. Бех, Г. Іванюк, В. Лозова, Б. Сусь, Г. Троцько) під час професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО до розвитку емоційного інтелекту дітей старшого дошкільного віку.

Діяльнісний підхід повинен реалізуватися у навчанні, тобто в результаті навчання здобувачі освіти повинні бути освоєні дії, які забезпечують розв'язання задач певного типу. Це може бути здійснено тільки в тому випадку, якщо в ході навчання майбутні вихователі самі будуть здійснювати певну діяльність. Використання діяльнісного підходу визначає індивідуальний стиль навчання для кожного здобувача, презентації досягнутих результатів, оцінювання та самооцінювання власного потенціалу у своїй професійній сфері.

Діяльнісний підхід передбачає орієнтацію на розвиток творчого потенціалу особистості та дає змогу враховувати індивідуальні особливості кожного здобувача через включення їх у діяльність, яка сприяє самореалізації й особистісному зростанню [17].

В. Біскул вказує на необхідність впровадження у закладі вищої освіти «практично-зорієнтованого процесу трансляції комплексу знань, вмінь, навичок», засвоєння яких відбувається завдяки активній практичній діяльності здобувачі вищої освіти [18, с. 63].

Б. Сусь трактує сутність діяльнісного підходу, в якому найголовніше навчання через уміння. Освітній процес відбувається через продуктивну діяльність, тобто через безпосередню участь того, хто навчається. Діяльнісний підхід у закладі вищої освіти розглядається як ефективний спосіб забезпечити набуття знань, що позначені дієвістю і є основою компетентності особистості [19, с. 5–7].

На нашу думку, у межах діяльнісного підходу важливим є залучення здобувачів вищої освіти до діяльності з дітьми дошкільного віку, наприклад, під час ознайомчої/навчальної/виробничої практик. Адже у період проходження практики майбутні вихователі ЗДО можуть освоїти сучасні методи, форми організації роботи з дітьми та одразу випробувати їх у дії.

Щодо залучення здобувачів до проектування своєї освіти висловлював думку І. Бех, щоб здобувачі вищої освіти із ранніх етапів професійного

становлення почали осмислення свого ціннісного простору, побачили його зв'язок із цілями й завданнями обраної професії, а також були залученими у спеціально організовану роботу з розвитку своїх професійних та життєвих орієнтирів [20, с. 233].

Як зауважує О. Коржук, виробнича практика це найбільш ефективний період, протягом якого у здобувачів формуються уміння вирішувати конкретні освітньо-виховні завдання, зважаючи на умови групи і закладу дошкільної освіти, вікових та індивідуальних особливостей дітей [21].

С. Бадер наголошує, що «педагогічна практика володіє могутнім потенціалом у процесі становлення майбутнього вихователя як професіонала, з одного боку, формування у нього ціннісно-смилових орієнтацій – з іншого, адже саме під час такого виду діяльності студент безпосередньо взаємодіє з дитиною» [22, с. 150].

Отже, доцільність застосування діяльнісного підходу до розв'язання проблеми підготовки майбутніх вихователів ЗДО щодо розвитку емоційного інтелекту старших дошкільників обумовлюється тим, що:

– у процесі включення здобувачів до різних видів діяльності з дітьми дошкільного віку (у межах різних видів практик, волонтерської, суспільно значущої діяльності тощо) відбувається формування ціннісних орієнтацій здобувачів, усвідомлення унікальності та неповторності кожної окремої дитини, розуміння специфіки емоційного розвитку дошкільника тощо;

– під час різних активностей у межах освітнього процесу (інтерактивна, групова робота на практичних заняттях, вирішення проблемних ситуацій) відбувається формування здатності до результативності, уміння керувати власним емоційним станом на основі глибокої рефлексії та розуміння психолого-педагогічних механізмів становлення різних емоцій та почуттів.

Рефлексивний підхід (І. Бех, В. Желанова, М. Марусинець, О. Рудницька) до проблеми підготовки майбутніх вихователів ЗДО до розвитку емоційного інтелекту дошкільників дозволить вибудувати освітній процес на засадах усвідомленого навчання, чому сприятиме системна рефлексія з боку здобувачів після кожного виду активностей.

Зауважимо, що категорія «рефлексія» розглядається вченими як спрямованість пізнання на самого себе, процес «мислення про мислення», осягнення власних дій та їх законів; розумовий процес, спрямований на структурування або пере-структурування досвіду, проблеми, знання чи уявлень [23, с. 14–17].

Дослідник Е. Носенко поділяє рефлексію діяльності суб'єкта на ситуативну, ретроспективну, перспективну. Наголошує, що важливо рефлексувати як власний внутрішній світ, так і світ інших людей, що передбачає вміння розуміти причини поведінки

інших людей, ставити себе на їхнє місце, передбачати реакцію оточуючих на свої дії, виявляти турботу про почуття інших людей [24].

М. Марусинець наголошує, що рефлексія є однією з найголовніших структурних компонентів сучасного інноваційного навчання, вважаючи, що рефлексивно-орієнтована концепція освіти, одна з найперспективніших напрямів підготовки майбутніх фахівців. Така концепція створює переорієнтацію цільових установок для самореалізації та творчого розвитку. В основу рефлексивно орієнтованої концепції покладено ідею організації взаємопов'язаної рефлексивної діяльності всіх суб'єктів, що забезпечують спрямованість основних навчальних процесів на розвиток рефлексії в цілому, її якостей і компонентів особистісно-смилової сфери суб'єктів освітнього процесу [25].

Свою чергою, В. Желанова виокремила декілька провідних критеріїв рефлексивно зорієнтованої освіти (проблемність і критичність мислення, відкритість до діалогу, повага іншої думки, емпатія, гнучкість у розв'язанні проблем, толерантність і варіативність у спілкуванні, особистісна включеність у рефлексивну діяльність) [26].

Отже, у межах рефлексивного підходу освітній процес розглядається як смислонасичений, усвідомлений, а у здобувачів з'являється прагнення допомогти тому, кого навчають – бажання зрозуміти дітей, їх потреби, почуття та емоції; майбутні вихователі вчать оцінювати власні дії та дій інших та їхніх можливих позитивних або негативних наслідків; студенти виявляють бажання пізнати самого себе, свою унікальність та реалізувати власну індивідуальність на життєвому та професійному шляху. Усі визначені аспекти відображають певні складові емоційного інтелекту, які суттєво впливають на розвиток особистості та є надзвичайно важливими для розвитку емоційного інтелекту старших дошкільників.

Технологічний підхід (Г. Бєленька, О. Пехота, О. Пометун, Н. Маргітич, Л. Коваль) відображає сукупність традиційних та інноваційних педагогічних технологій, що уміщують в собі форми, методи, засоби, які використовуються для підготовки майбутніх вихователів до розвитку емоційного інтелекту старших дошкільників.

Характеризуючи технологічний підхід, Л. Коваль визначає його як чинник модернізації професійної підготовки здобувачів з орієнтацією на досягнення гарантованих результатів молоді. Його використання спрямовується на особистісний розвиток і саморозвиток майбутніх фахівців, сприяє професійній і соціальній мобільності відповідно до сучасних вимог на ринку педагогічної праці [27, с. 40].

У своєму дослідженні Н. Маргітич характеризує технологічний підхід як механізм здійснення процесу формування готовності майбутнього

вихователя до здійснення професійної діяльності як сукупності мети, змісту, методів та засобів гарантованого досягнення результатів, що планувалися, за умови функціонування всіх особистісних, інструментальних та методологічних засобів [28].

Ми погоджуємося з думкою Ю. Дзюбенко та Л. Олійник, що технологічний підхід характеризує спрямованість педагогічних досліджень на оптимізацію, вдосконалення діяльності навчання, підвищення її результативності, інструментальності, інтенсивності [29].

Уважаємо, що використання інноваційних педагогічних технологій вкрай важливе під час підготовки майбутніх вихователів ЗДО до розвитку емоційного інтелекту дітей старшого дошкільного віку. До таких зараховуємо: кейс-технологію, тренінгові технології, інтерактивну технологію тощо.

Кейс-технологія одночасно відображає і практичну проблему, й актуалізує певний комплекс знань, необхідний для вирішення цієї проблеми, а також вдало суміщає навчальну, аналітичну і виховну діяльність. Обрана технологія надає можливість розвинути в майбутніх вихователів ЗДО самостійне мислення, вміння глибше розуміти теми, уявлення, мислення та дискусію, аналітичне стратегічне мислення, вміння вирішувати проблеми і робити раціональні висновки. Кейс-технології дають змогу навчитися поєднувати теорії з практикою, перетворювати абстрактні знання у цінності і вміння [30].

Упровадження в освітній процес *тренінгових форм та методів* навчання стимулює пізнавальну активність, творче мислення, креативність, самостійність у пошуку й виборі завдань. За твердженням дослідників О. Шапран, Ю. Шапран, тренінгові технології розвиває силу волі, цілеспрямованість здобувачів вищої освіти, адаптує їх до можливої напруженої праці та мотивує до самовдосконалення; формує позитивне ставлення до професії педагога; виявляє сильні та слабкі сторони кожної особистості; формує почуттів обов'язку та відповідальності [31, с. 193–195].

Упровадження *інтерактивних технологій* в освітній процес ЗВО, зокрема, в професійній підготовці майбутніх вихователів дітей дошкільного віку, створює умови для самореалізації особистості, формує вміння самостійної діяльності, допомагає досягти високого інтелектуального розвитку студентів, високого рівня комунікативності [32]. Тобто в умовах інтерактивного навчання здобувач вищої освіти формується не лише як всебічно розвинена особистість з власною системою цінностей, але як висококваліфікований спеціаліст, здатний ефективно взаємодіяти з дитиною дошкільного віку та розвивати в неї емоційний інтелект.

Висновки. Проблема підготовки майбутніх вихователів ЗДО до розвитку емоційного інтелекту

дітей старшого дошкільного віку розглядається у контексті наступних наукових підходів: **особистісно-зорієнтованого, аксіологічного, компетентнісного, діяльнісного, рефлексивного та технологічного.**

Резюмуючи зауважимо, що підготовка майбутніх вихователів ЗДО до розвитку емоційного інтелекту дітей старшого дошкільного віку можлива лише за комфортних умов **особистісно-зорієнтованого підходу**, які сприятимуть самоусвідомленню здобувачів вищої освіти, розкриття їх емоційно-чуттєвої сфери, стимулюванню їх особистісного та професійного розвитку. Щодо освітніх можливостей **аксіологічного підходу** професійної підготовки майбутніх вихователів: здобувачі мають змогу сприймати Дитину, дитинство як найвищу цінність; розкрити для себе особливості емоційної сфери та системи цінностей дітей дошкільного віку та визначити свої життєві цінності. Реалізація **компетентнісного підходу** сприяє формуванню у здобувачів спеціальності «Дошкільна освіта» ціннісне ставлення до професійної діяльності та особистісного зростання та усвідомлення необхідності розвитку в дітей емоційного інтелекту; набуттю сукупності ЗУН та специфічних особистісних якостей, що дозволять ефективно працювати з дитиною. В умовах **діяльнісного підходу** засвоєний здобувачами теоретичний матеріал застосовується на практиці, таким чином під час різнопланових активностей формується стресостійкість, здатність до самоконтролю та вміння діяти у непередбачуваних ситуаціях. У межах **рефлексивного підходу** важливим є усвідомлення здобувачами освіти власних емоцій (самоусвідомлення та саморегуляція), здатність до емпатії та об'єктивної оцінки наслідків власних дій. **Технологічний підхід** під час підготовки майбутніх вихователів ЗДО до розвитку емоційного інтелекту дітей старшого дошкільного віку (*упровадження кейс-технологій; тренінгових технологій та інтерактивних технологій*) зумовлює використання отриманих знань у практичному аспекті, вміння приймати раціональні рішення та робити об'єктивні висновки; формує почуття самостійності; створює умови для саморозвитку.

Таким чином ефективність підготовки майбутніх вихователів ЗДО до розвитку емоційного інтелекту дітей старшого дошкільного віку можлива виключно за умови упровадження в освітній процес усіх названих наукових підходів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Філософський словник. *Політвидав України*. 1964. С. 268.
2. Вітвицька С. Системний та синергетичний підходи до підготовки магістрів в умовах ступеневої педагогічної освіти. *Парадигма творення в сучасній науці: на шляху до інтегрованого світогляду*. Випуск 1. Острог. 2009. С. 76–94.

3. Герасимчук А. Методологія філософії та методологія науки: порівняльний аналіз. *Актуальні проблеми сучасної філософії та науки: виклики сьогодення*. 2010. 140 с.
4. Мочерний С. Поняття «методологія» та його структура. *Психологія і суспільство*. 2017. С. 58–82.
5. Савченко О. Особистісно орієнтоване навчання. *Енциклопедія освіти*. Київ. 2008. С. 626–627.
6. Вітвицька С. Особистісно орієнтоване виховання студентів у вищих навчальних закладах освіти. *Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід*. 2012. С. 50–78.
7. Цветкова Г. Аксиологічні засади підготовки вихователя дітей дошкільного віку до виховної діяльності. *Людознавчі студії. Серія «Педагогіка»*. Випуск 2/34. 2016. С. 244–254.
8. Пометун О. Сучасний урок. *Інтерактивні технології навчання*. 2004. 432 с.
9. Соколова І. Професійна підготовка майбутнього вчителя філолога за двома спеціальностями в вищих навчальних закладах. Маріуполь. 2008. С. 42–43.
10. John Raven.. Competence in Modern Society: Its Identification, Development and Release. *Front Cover. Achievement motivation*. 1984. 251 p.
11. Савченко О. Компетентність особистості на когнітивному рівні. *Проблеми сучасної психології*. 2014. Випуск 25. С. 413–427.
12. Жадленко І. Формування професійно-етичної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі фахової підготовки. Запоріжжя. 2017. 282 с.
13. Бібік Н. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. 2004. С. 45.
14. Олійник Т. Реалізація компетентнісного підходу в навчальному процесі на перекладацькому відділенні факультету іноземних мов ТНПУ ім. В. Гнатюка. *Професійні компетенції та компетентності вчителя*. Тернопіль. 2006. С. 69–71.
15. Беленька Г. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу. Київ. 2011. С. 30.
16. Беленька Г. Підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми дошкільного віку: компетентнісний підхід. Умань. 2015. С. 36.
17. Балл Г. Сучасний гуманізм і освіта. *Соціально-філософські та психолого-педагогічні аспекти*. Рівне. 2003. 128 с.
18. Біскул В. Принципи та технології компетентнісного підходу до формування професійної кар'єрної компетентності студентської молоді. *Sociology*. № 5(133). 2016. С. 63.
19. Сусь Б. Діяльнісний підхід як ефективний спосіб забезпечення дієвості знань. *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*. № 4. Бердянськ, 2007. С. 5–7.
20. Бех І. Виховання особистості. *Особистісно орієнтований підхід: науково – практичні засади*. Київ. 2003. С. 233
21. Коржук О. Педагогічна практика як складова професійної підготовки компетентного вихователя. *Вісник Інституту розвитку дитини. Філософія, педагогіка, психологія*. Випуск 29. 2013. С. 77–82.
22. Бадер С. Педагогічна практика як засіб формування ціннісно-сміслових орієнтацій майбутніх вихователів ЗДО. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 21. Т. 1. 2020. С. 150
23. Рудницька О. Творча діяльність учителя і рефлексія. *Творча особистість вчителя: проблеми теорії і практики*. Київ. 1997. С.14–17.
24. Носенко Е. Емоційний інтелект як форма прояву важливої складової особистісного потенціалу – рефлексивної свідомості. *Вісник ДНУ. Педагогіка і психологія*. Випуск 18. Т. 20. 2012. С. 116–123.
25. Марусинець М. Рефлексивна парадигма в координатах модернізації підготовки психологів. *Наука і освіта*. № 10. 2016. С. 82–87.
26. Желанова В. Особистість майбутнього вчителя початкової школи: рефлексивний вимір. *Професіографічний підхід у системі вищої освіти*. Житомир. 2019. 328 с.
27. Коваль Л. Система професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування загально навчальних технологій. 2010. С. 40.
28. Маргітич Н. Технологічний підхід до підготовки майбутнього вихователя як психологопедагогічна проблема. *Вісник науково-дослідної лабораторії «В.О. Сухомлинський і школа ХХІ століття»*. Випуск 14. Умань. 2021. 177 с.
29. Дзюбенко Ю. Особливості технологічного підходу до навчального процесу у вищій школі як провідного засобу його оптимізації. *Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2007. № 3 (21). Ч. 1. С. 138–147.
30. Пащенко Т. Кейс-метод як сучасна технологія навчання спеціальних дисциплін. *Молодь і ринок*. № 8. 2015. С. 94–99.
31. Шапран О., Шапран П. Проектні та тренінгові технології: їх сутність, різновиди та досвід використання у вищій школі. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. № 12. 2009. С. 193–195.
32. Онофрійчук Л. Упровадження інтерактивних технологій навчання у процесі підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку. *Народна освіта*. Випуск 1. 2016. С. 69–73.